

УДК 378.141:811.112.2:379.85(045)

Окопна Я. В.

ORCID 0000-0001-9549-4637
Scopus Author ID: 57216488876

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування,
Національний університет харчових технологій
(Київ, Україна) E-mail: jana.okopna@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТУРИЗМОЗНАВЦІВ

Метою статті є обґрунтування концепції якості формування німецькомовної професійно орієнтованої компетентності в письмовій та усній комунікації майбутніх туризмознавців з використанням дистанційної платформи за умов навчальної автономії.

Методологія. Визначення теоретичних передумов формування німецькомовної професійно орієнтованої компетентності після англійської потребувало аналізу наукової літератури та обґрунтування теоретичної та практичної доцільності застосування електронних тестів, укладених в системі Moodle як технічного засобу контролю самостійного оволодіння німецькомовним професійно орієнтованим говорінням і письмом майбутніх працівників сфери міжнародного туризму.

Актуальність наукового дослідження обумовлена **новизною** отриманих результатів природного експериментального навчання, зокрема: визначено алгоритм упорядкування комп'ютерного тесту; розкрито мету та конкретизовано зміст його етапів; визначено переваги використання дистанційних технологій і виділено психологічні та дидактико-методичні передумови реалізації комп'ютерного тестування в межах навчальної автономії оволодіння німецькомовним діловим писемним та усним спілкуванням з використанням системи Moodle.

Висновки. Розробка теоретичних і практичних положень ефективного управління процесом навчання другої іноземної мови є можливою за умови впровадження в практику інформаційно-комунікаційних технологій, надійного засобу вимірювання та об'єктивного оцінювання рівня навчальних досягнень майбутніх туризмознавців відповідно до програмних вимог нелінгвістичного закладу вищої освіти. В залежності від цілей навчання другої іноземної мови, комп'ютерний тестовий контроль, за умов навчальної автономії, має виконувати різноманітні функції: управляючу, мотиваційно-орієнтуючу, контролюючу, констатуючу, оцінючу, навчальну, освітньо-виховну, розвиваючу, коригуючу, прогнозуючу тощо.

Ключові слова: дистанційні засоби навчання, іношомовна комунікативна компетентність, комп'ютерне тестування, майбутні туризмознавці, навчальна автономія.

Постановка проблеми. Навчання другої іноземної мови (2ІМ) професійного спрямування у нелінгвістичному закладі вищої освіти (ЗВО) передбачає досягнення спеціального рівня володіння німецькою мовою як 2ІМ після англійської для професійного спілкування (спеціалізованого мультилінгвізму) майбутніми туризмознавцями, а, звідси, формулювати мету навчання 2ІМ для спеціальних цілей слід керуватись принципами її професіоналізації. При цьому, професійно орієнтована комунікативна компетентність в 2ІМ (ПОКК2ІМ), з одного боку, має формуватися поетапно, відповідно до ступенів навчання у нелінгвістичному ЗВО, а з іншого, повинна містити додаткові складники, що відображають специфіку фаху майбутніх працівників сфери міжнародного туризму.

Наприклад, ПОКК2ІМ має характеристики, які притаманні *диглосії*, але, водночас, має видозмінений компонентний склад. Під *диглосією* ми розуміємо вибір мови спілкування в ручному

режимі. Він завжди осмислений і усвідомлений, він не залежить від мовних уподобань, а виключно від вимог суспільства у конкретний момент [7, 47].

Відтак, ПОКК2ІМ, яка формується у майбутніх працівників сфери міжнародного туризму, складається з компонентів-компетентностей: лінгвістичної компетентності (фонетичної, лексичної, граматичної), соціокультурної компетентності (у єдності її соціального та культурного складників), психологічної (породження та сприйняття мовлення 2ІМ), предметної (загальної предметної й професійної предметної) та комунікативної (аудіювання, говоріння, читання, письмо) компетентностей. Дві з цих компетентностей – лінгвістична та соціокультурна – включають у себе ще й специфічні аспекти. Такими аспектами лінгвістичної компетентності є формально-логічний та прагматичний, а у складі соціокультурної компетентності – формально-логічний, прагматичний і паралінгвістичний [4, 106–108].

Загальна мета навчання німецької мови як 2ІМ після англійської професійного спрямування у нелінгвістичному ЗВО полягає в формуванні у студентів вказаної ПОКК2ІМ. Ця компетентність необхідна для вирішення широкого спектру професійних завдань і покриває професійні потреби через формування німецькомовної компетентності в говорінні й письмі у майбутніх фахівців з туризмознавства.

Прагненням нашої держави бути членом європейської спільноти, де впроваджено міжнародні стандарти оцінки якості іншомовних знань, що передбачає застосування тестів, а також соціальне замовлення в галузі оцінки навчальних досягнень студентів нелінгвістичного ЗВО, зокрема, майбутніх працівників напряму 6.140103 «Туризм», в оволодінні двома й більше ІМ, обумовили **актуальність** вирішення проблеми тестового контролю якості формування німецькомовної компетентності в письмі та говорінні майбутніх фахівців у межах навчальної автономії.

Друга та третя ІМ входять до переліку обов'язкових предметів державного компонента варіативної складової навчального плану, які підлягають опануванню майбутніми туризмознавцями для отримання диплому про закінчену вищу освіту державного зразка. Відомо, що успішне оволодіння декількома ІМ безпосередньо залежить від ефективності процесу навчання цих мов, яка (ефективність), у свою чергу, зумовлюється управлінням, що забезпечується контролем і постійним моніторингом (Ю. К. Бабанський, В. М. Єфімов, Н. Ф. Талізін та ін.).

Відтак, у навчанні двох і більше ІМ за умов навчальної автономії широкого розповсюдження набуло комп'ютерне тестування, завдяки своїй здатності задовольнити основні вимоги, що висуваються до контролю, такі як: об'єктивність, надійність, валідність, практичність та економічність. Саме тестовий контроль виступає оптимальним засобом дистанційного управління процесом засвоєння декількох ІМ та підвищення ефективності всієї системи формування іншомовної компетентності в нелінгвістичному ЗВО.

Іншим важливим питанням, яке спонукає до застосування тестового контролю у процесі навчання німецької мови як 2ІМ після англійської майбутніх туризмознавців, є питання достовірності оцінок з «Другої іноземної мови професійного спрямування (німецька мова)» та «Другої ділової іноземної мови (німецька мова)» в офіційних документах – підсумкова звітна відомість і додаток до диплому. Як правило, ці оцінки можуть відображати рівень володіння студентами іншомовним мовленням відповідно до вимог державної програми та проекту державного освітнього стандарту, але, аж ніяк, не є об'єктивними слідом за рівнем вимог міжнародних стандартів. У результаті, однакові бали виставляються майбутнім туризмознавцям з різним рівнем підготовки й різними рівнями володіння 2ІМ, оскільки невизначеними залишаються критерії та інструменти об'єктивного оцінювання ПОКК2ІМ студентів. Відповідно, ці фахівці не є цілком конкурентними та мобільними на світовому ринку праці.

Необхідно також зазначити, що чинні програми навчання та проект варіативної складової державного стандарту з 2ІМ мають виражену комунікативну спрямованість, яка чітко відображена в головній меті формування ПОКК2ІМ – оволодіння студентами двома й більше ІМ як засобом професійно орієнтованого спілкування. Водночас, практика контролю рівня сформованості ПОКК2ІМ майбутніх працівників сфери міжнародного туризму як у процесі навчання, так і на випускних іспитах не відповідає принципу комунікативності навчання, що зумовлює суперечність між характером програмних вимог до володіння 2ІМ та характером традиційних форм контролю.

Ще одним невирішеним питанням залишається визначення вимірників навчальних досягнень студентів нелінгвістичного ЗВО, наявність яких передбачається проектом варіативної складової державного стандарту з 2ІМ.

В освітніх системах розвинених країн дистанційний тестовий контроль у навчанні 2ІМ уже давно посідає центральне місце й відіграє роль провідного моніторингового інструменту визначення рівня навчальних досягнень студентів у володінні ПОКК2ІМ та якості їх формування за умов

навчальної автономії. Проблема вдосконалення контролю у навчанні 2ІМ набуває особливого значення з виникненням ідеї про приєднання України до європейської спільноти, яка висуває особливі вимоги до визначення якості володіння населенням цих країн двома й більше ІМ. Адже, ще наприкінці 90-х років у деяких європейських країнах були прийняті рішення про реформування системи вищої освіти в нелінгвістичних ЗВО, що вплинуло не лише на переосмислення змісту навчання двох і більше ІМ, а й на процес контролю та постійного моніторингу якості навчальних досягнень майбутніх фахівців.

Отже, нагальна потреба в забезпеченні ефективного управління процесом навчання 2ІМ шляхом упровадження в практику формування ПОКК2ІМ надійного засобу вимірювання та об'єктивного оцінювання рівня навчальних досягнень майбутніх туризмознавців відповідно до програмних вимог зумовлюють необхідність обґрунтування авторських наукових розробок тестового контролю та моніторингу якості формування німецькомовної компетентності в говорінні та письмі в межах навчальної автономії, що визначає актуальність проблеми нашої наукової розвідки як у теоретичному, так і в практичному розумінні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблеми тестування у навчанні ІМ присвячена низка наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних дослідників (Л. В. Банкевич, О. Б. Бігич, Ж. А. Витковская, Ю. В. Головач, Є. Ф. Иванова, В. А. Коккота, О. П. Петренко, І. О. Рапопорт, Н. С. Саєнко, Р. Сельг, І. Соттер, С. К. Фоломкина, J. Alderson, L. Bachman, C. Chapelle, C. Clapham, J. Clark, A. Cohen, A. Davis, G. Fulcher, J. Heaton, A. Hughes, D. Lussier, J. Oller, A. Palmer, T. Shohamy, B. Spolsky, N. Underhill, D. Wall, C. Weir, M. Zeidner та ін.). Теоретичні положення, визначені в цих дослідженнях, становлять основи теорії тестового контролю у навчанні ІМ. Проте, залишаються не розробленими теоретичні основи тестового контролю та моніторингу навчання 2ІМ у нелінгвістичному ЗВО, у яких враховувалися б сучасні досягнення в теорії і практиці комп'ютерного тестування, а також у галузях лінгвістики, психолінгвістики, психології та методики викладання 2ІМ. Науковцями не було враховано особливостей мовленнєвої поведінки тестованого в умовах реальної комунікації 2ІМ, особистісних якостей психотипу майбутнього туризмознавця, специфіки формування ПОКК2ІМ в нелінгвістичному ЗВО. Згадані чинники суттєво впливають на ефективність тестування і повинні враховуватись на всіх його етапах – від розробки тесту до проведення тестування у навчальному процесі та оцінювання відповідей тестованих.

В Україні та країнах Прибалтики протягом останніх років за підтримки Гете-Інституту, Центру німецької культури Widerstrahl, Британської Ради здійснюються проекти з розробки стандартизованих випускних тестів з німецької та англійської мов, а також робляться спроби визначити рівні володіння 2ІМ студентами нелінгвістичного ЗВО. Але недоліком цих проектів ми вважаємо те, що питання розробки комп'ютерних тестів вирішується тільки в межах потреб випускного іспиту й не розглядається як елемент цілісної системи тестового контролю, що функціонує протягом усього періоду формування ПОКК2ІМ в нелінгвістичному ЗВО. Отже, слід констатувати, що практика тестового контролю з 2ІМ майбутніх туризмознавців, зокрема, ще не має надійного наукового підґрунтя.

Відсутні також праці, в яких би описувалась система тестового контролю й моніторингу формування ПОКК2ІМ професійного спрямування в межах навчальної автономії.

Мета нашої статті, наразі, полягає в тому, щоб обґрунтувати доцільність використання дистанційних засобів тестового контролю, моніторингу й діагностики якості формування ПОКК2ІМ майбутніх туризмознавців з позицій навчальної автономії шляхом конкретизації етапів розробки, уточнення специфікацій тестування та наведення прикладів.

Основа **методології** та організації нашої наукової розвідки становлять відповідні об'єкт та предмет формування ПОКК2ІМ у говорінні та письмі майбутніх туризмознавців.

Об'єктом дослідження є процес дистанційного тестового контролю та моніторингу ПОКК2ІМ майбутніх працівників сфери міжнародного туризму.

Предмет дослідження складають концептуальні основи тестового контролю ПОКК2ІМ студентів нелінгвістичного ЗВО в процесі навчання говоріння та письма німецькою мовою як 2ІМ після англійської: технологія розробки тесту, дистанційна діагностика, моніторинг навчальних досягнень з 2ІМ.

Досягнення мети дослідження потребувало вирішення низки завдань: проаналізувати сучасні концептуальні підходи до тестування та обґрунтувати такий, що є оптимальним для розробки системи тестового контролю ПОКК2ІМ студентів нелінгвістичного ЗВО у межах навчальної автономії; уточнити поняття ПОКК2ІМ як об'єкта тестового контролю з німецької мови – 2ІМ після англійської; описати систему тестового контролю та моніторингу на основі визначення її структури та змісту;

сформулювати основні концептуальні положення організації тестового контролю ПОКК2ІМ майбутніх туризмознавців.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні концептуальних засад: 1) ПОКК2ІМ майбутніх туризмознавців, як процесу оволодіння 2ІМ для спеціальних цілей, що включає в себе спільну рецептивно-продуктивну діяльність викладача і студентів на шляху досягнення освітніх цілей, допомоги в оволодінні навчальним матеріалом та забезпечення безперервного мультилінгвального розвитку на всіх рівнях навчального процесу; 2) контекстуалізації процесів викладання, навчання й спільної рецептивно-продуктивної діяльності викладача та студентів з погляду їхнього попереднього філологічного досвіду та вмінь; 3) навчання комплексного мислення; 4) залучення учасників навчального процесу до освітнього діалогу. При цьому, головним чинником успішного навчання 2ІМ для професійних цілей є контекстуалізація такого навчання, тобто включення оволодіння обома ІМ до контексту оволодіння майбутньою спеціальністю.

Результати дослідження. Технологія формування німецькомовної компетентності в говорінні й письмі у майбутніх фахівців з туризмознавства будується на основі набору основоположних принципів, які утворюють систему з трьох підсистем. Перша підсистема охоплює провідний принцип практичної реалізації комунікативної компетентності у навчанні та три підпорядковані йому принципи: культурологічний принцип, принцип врахування різних варіантів німецької мови та принцип автентичності навчальних матеріалів. Друга підсистема включає провідний принцип забезпечення мотиваційної достатності у навчанні та три підпорядковані принципи: принцип занурення у зміст майбутньої спеціальності засобами обох ІМ, що вивчаються, принцип проблемності та ситуативності навчання, принцип інтегрованого навчання всіх видів мовленнєвої діяльності (МД). Третя підсистема детермінована провідним принципом автономії навчальної діяльності та трьома підпорядкованими йому принципами: принципом автономії творчої навчальної діяльності, принципом різнорівневості навчальної автономії майбутніх туризмознавців та принципом творчого навчального співробітництва.

Формування німецькомовної компетентності в говорінні й письмі у майбутніх туризмознавців передбачає розподіл усього курсу навчання на три основні етапи. На першому етапі упродовж другого року навчання у студентів нелінгвістичного ЗВО раціонально забезпечити формування базової загально професійної комунікативної компетентності на рівні А2 за Загальноєвропейською шкалою. Майбутні туризмознавці на основі загальнонавчальної ділової німецької мови та відповідного змісту навчання вчать оперувати цією мовою для здійснення базових загально професійних (неспеціалізованих) обов'язків майбутніх працівників сфери міжнародного туризму. На другому етапі навчання, що охоплює третій рік навчання, відбувається формування просунутої загальнопрофесійної комунікативної компетентності (рівень В1+), у межах якої реалізується формування профільних іншомовних комунікативних навичок і вмінь для іншомовного професійного спілкування у нерозривному зв'язку із конкретною профільною спеціалізацією студентів. На завершальному третьому етапі формується вузькоспеціалізована комунікативна компетентність (рівень В2), починаючи із четвертого року навчання у нелінгвістичному ЗВО й до його завершення, шляхом здобуття освітнього ступеня бакалавра на першому рівні вищої освіти. Саме в цей період, після проходження перших двох етапів, студенти готуються до макроетапу німецькомовного занурення.

До змісту формування німецькомовної компетентності в говорінні й письмі у майбутніх фахівців з туризмознавства доцільно включати: 1) мовленнєві навички та вміння (вони власне і складають іншомовну комунікативну компетентність 2ІМ); 2) мовний матеріал (фонетичний, граматичний, лексичний); 3) соціокультурну, формально-логічну, прагматичну, предметну, психологічну, паралінгвістичну інформацію, інформацію, яка стосується стереотипів «стилю професійного життя» (ця інформація складає основу для формування відповідних комунікативних навичок та розвитку вмінь); 4) мовленнєвий матеріал (тексти для читання та усного мовлення, які використовуються у навчальному процесі як єдине джерело мовного матеріалу, соціолінгвістичної, предметної, формально-логічної, прагматичної, психологічної, паралінгвістичної інформації та інформації, що стосується «стилю професійного життя»); 5) теми та ситуації спілкування [1; 3; 6, 5–6, 110].

Добір усіх перелічених складових змісту навчання проводиться «знизу-вверх» – від визначення тем та ситуацій до конкретизації навичок і вмінь. Головною перевагою запропонованої технології відбору змісту навчання є її точність [5, 70–73; 4, 112]. В умовах запропонованої послідовності відбору змісту навчання він здійснюється науково обґрунтовано, за принципом раціональної мінімізації. Відбір змісту навчання здійснюється, починаючи з його предметного складника, тобто на основі принципу відповідності відбору змісту навчання компонентам професійної іншомовної

комунікативної компетентності через опору на її предметний складник. Саме опора на предметний складник змісту формування ПОКК2ІМ та предметний аспект як відправну точку у відборі цього змісту забезпечує безумовну професійну спрямованість такого відбору та реалізацію того підходу до навчання, який було покладено в основу розробленої системи формування німецькомовної компетентності в говорінні й письмі у майбутніх фахівців з туризмознавства (німецька мова професійного спрямування після англійської) у нелінгвістичному ЗВО через зміст професійної діяльності [2, 54; 3; 7, 46].

Провідні види навчальної діяльності, через які формується ПОКК2ІМ, включають: творчі (ділові або рольові) ігри, проектну роботу, мозковий штурм, кейс-метод, дискусію та презентацію. Усі ці види навчальної діяльності передбачають постійний Інтернет-пошук інформації в німецькомовних та англомовних джерелах, а також практику в усіх видах МД за підтримки дистанційного навчання.

Викладання німецької мови після англійської в межах запропонованої технології доцільно впроваджувати лише в тих групах студентів, рівень володіння загальнонавчальною англійською мовою яких вже є не нижче В1+ згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (2003). Оскільки, в процесі передекспериментальних і пілотних експериментальних випробувань з відбору та формування груп студентів для базового природного експерименту було визначено, що подолання інтерференції та посилення явища позитивного переносу в процесі оволодіння говорінням і письмом німецькою мовою після англійської на рівні володіння майбутнім туризмознавцем англійською мовою В1+ є ефективнішим, ніж на нижчих рівнях вивчення першої ІМ.

Це, в свою чергу, зумовило наш вибір груп студентів саме четвертого року навчання у нелінгвістичному ЗВО. Це – майбутні працівники сфери міжнародного туризму, які володіють англійською мовою на рівні В1+ – В2 на початку четвертого року навчання в університеті, до вивчення 2ІМ з паралельним упровадженням елементів нашої технології.

Втілена в розроблених навчальних матеріалах за дистанційної підтримки (IV курс) методика формування німецькомовної компетентності в говорінні й письмі у майбутніх фахівців з туризмознавства має свої концептуальні особливості залежно від етапу навчання: 1) наявність п'ятиаспектної структури теми на третьому році вивчення 2ІМ (четвертий курс); 2) впровадження індивідуалізації такого навчання на другому етапі; 3) скорочення числа аспектів / фокусів до двох (предметно-мовного та комунікативного) – на третьому етапі.

Для ефективної організації комбінованого навчання німецької мови професійного спрямування як 2ІМ у нелінгвістичному ЗВО слід дотримуватись таких методичних рекомендацій: 1) застосовувати лінгво-дидактичні тести для обох ІМ (німецької та англійської) з метою виявлення рівнів навченості студентів та визначення можливості їх навчання у межах запропонованої методики; 2) організувати заняття в такий спосіб, який через говоріння та письмо робив би можливим управління в усіх видах МД; 3) використовувати на практичних заняттях різноманітні провідні види навчальної діяльності, забезпечуючи тим самим, з одного боку, формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності в усіх видах МД 2ІМ, а з іншого, інтегрування навчання 2ІМ і спеціальності; 4) сприяти інтерактивності навчання, застосовувати на аудиторному занятті різні види роботи (фронтальну, парну, групову тощо) та контролю (оцінювання викладачем, взаємооцінювання студентів, самооцінювання); 5) забезпечувати ефективність самостійної роботи студентів у позааудиторний час за підтримки дистанційної платформи *Moodle*.

Нестандартна побудова навчального процесу з 2ІМ, яка запропонована в межах нашої технології, дозволяє інтегрувати викладання німецької мови та майбутньої спеціальності студентів уже з перших занять мовного курсу на четвертому році навчання. Тим самим створюється унікальна можливість сформулювати в системі навчання 2ІМ професійного спрямування у нелінгвістичному ЗВО фахівця сфери міжнародного туризму зовсім іншого гатунку, який матиме широкі перспективи реалізувати здобуті навички, вміння та знання на сучасному міжнародному ринку праці.

Тестування як безперервний моніторинг навчальних досягнень майбутніх туризмознавців з 2ІМ є основою дистанційної системи формування ПОКК2ІМ у межах навчальної автономії і займає в її структурі центральне місце. Процес тестування інтегрує всі ознаки цієї системи та відіграє вирішальну роль у збереженні якостей моніторингу й управління процесом формування німецькомовної компетентності в говорінні та письмі майбутніх працівників сфери міжнародного туризму. З метою визначення концептуальної основи структури тесту з 2ІМ, придатного для використання в системі дистанційного тестового контролю, нами були вивчені та експериментально апробовані внутрішні механізми процесу тестування за підтримки модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle Національного університету харчових технологій на основі аналізу взаємодії його складників [4, 103–121; 7, 45–50]. Ця взаємодія відбулася

між характеристиками віртуального навчального середовища як технічного засобу (ТЗ) і характеристиками тестованих – майбутніх туризмознавців – під час здійснення ними мовленнєвої інтеракції в умовах тестування. До характеристик ТЗ, які взаємодіють з характеристиками тестованих, відносяться характеристики сетінгу [5, 69–78], рубрик тесту, подачі матеріалу, очікуваної відповіді, взаємодія між подачею матеріалу та очікуваною відповіддю. До характеристик тестованого, які взаємодіють з характеристиками ТЗ, належать особистісні характеристики (вік, стать, рідна мова, рівень володіння першою ІМ, професійна орієнтація та вмотивованість у здобутті освіти за відповідним фахом, попередній досвід виконання подібних тестів на інших предметах з фаху, рідної мови, першої ІМ тощо), тематичні професійно орієнтовані знання, емоційне ставлення до комп'ютерного тестування за умов навчальної автономії. Специфіка іншомовної мовленнєвої діяльності майбутнього туризмознавця під час тестування визначалася шляхом зіставлення: а) особливостей комунікативних завдань, які вирішуються в позатекстовому спілкуванні, і ТЗ, які пропонуються тестованим для реалізації спілкування в умовах тестування; б) особливостей мовленнєвої поведінки тестованих під час виконання комунікативних завдань і ТЗ; в) індивідуальних особливостей психотипу майбутнього фахівця сфери міжнародного туризму.

Було встановлено, що особливості ТЗ визначають ступінь і спосіб залучення компонентів ПОКК2ІМ тестованого до реалізації мовленнєвої поведінки під час здійснення іншомовного спілкування в обставинах дистанційного тестування. Через надання ТЗ тих чи інших характеристик змінюється характер усього тесту. Отже, ТЗ слугує головним інструментом моделювання форми і змісту мовленнєвої поведінки тестованого, зумовлюючи цілі, засоби й способи здійснення іншомовного спілкування [5, 73].

Апробована нами авторська технологія включає чотири послідовних етапи розробки дистанційного комп'ютерного тесту в межах навчальної автономії за підтримки *Moodle* (див. Рис. 1. Структура дистанційного тесту з формування ПОКК2ІМ майбутніх туризмознавців за умов навчальної автономії).

Рис. 1. Структура дистанційного тесту з формування ПОКК2ІМ майбутніх туризмознавців за умов навчальної автономії

Надамо короткий коментар зазначеному на рис. 1. Першим етапом є а) *проектування тесту на платформі Moodle*, яке передбачає формулювання цілей; уточнення умов реального спілкування, коли тестований застосовує 2ІМ; вибір опцій ТЗ для включення в тест; визначення контенту інформації, яка вимірюється цим тестом; складання плану оцінки придатності тесту з метою визначення балансу між якісними характеристиками тесту; визначення доступних ресурсів; б) *складання матриці тесту на платформі Moodle (дистанційного тестового завдання)*, що здійснюється шляхом описання структури тесту – визначається кількість частин тесту й опції ТЗ у

кожній частині, підпорядкованість опцій ТЗ за складністю, послідовність розташування опцій ТЗ, відносна важливість кожної частини тесту в залежності від покладених цілей; відповідність тесту сертифікаційним вимогам – вимогам Рамкової програми з німецької мови [6] та Загальноєвропейським Рекомендаціям з мовної освіти [1], якими визначається мета завдання; структура, що вимірюється завданням; сетінг – розподіл часу, відведеного на виконання частин тесту; інструкції до частин тесту в опціях ТЗ, характеристики пред'явлення матеріалу та очікуваної відповіді; метод оцінювання відповідей тестованих. На цьому ж етапі проводиться пілотування окремих опцій ТЗ з метою попереднього визначення їх якості у плані доцільності включення в тест, який розробляється.

Надалі, на другому етапі відбувається *складання пілотного варіанта тесту на платформі Moodle* навчальних досягнень з 2ІМ, що передбачає оживлення розробленої матриці шляхом наповнення ТЗ матеріальним контентом та *пілотування тесту на платформі Moodle* в типовому контингенті тестованих з метою визначення ступеня його придатності для використання в системі тестового контролю ПОКК2ІМ у нелінгвістичному ЗВО.

На третьому етапі відбувається *обробка, аналіз та інтерпретація отриманих результатів* для встановлення параметрів якісних характеристик тесту й визначення необхідних коректив для внесення у пілотний тест на платформі Moodle; *упорядкування та складання остаточного варіанту дистанційного тесту на платформі Moodle*, яке здійснюється у процесі коректування пілотного тесту з подальшою метою усунення недоліків розробленого, виявлення при його пілотуванні та аналізі результатів.

Четвертим етапом є реалізація остаточного варіанту тестового випробування на платформі Moodle. Враховуючи той факт, що підсумковий тестовий контроль передбачає визначення та оцінювання навчальних досягнень майбутніх туризмознавців в оволодінні ПОКК2ІМ по завершенні навчання на конкретному ступені, при розробці підсумкового тесту враховується акумулятивний характер ПОКК2ІМ шляхом включення до тесту комунікативно спрямованих опцій ТЗ [5, 69–78]. Визначення типів опцій ТЗ, придатних для включення до цього тесту, здійснювалось нами на основі аналізу комунікативних завдань, які вирішуються студентами під час навчання іншомовного спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності [2, 182–298] та перекладі з першої ІМ на другу й навпаки. В результаті цього аналізу були визначені 27 типів комунікативно спрямованих опцій ТЗ, адаптованих до вимог проекту державного стандарту з 2ІМ в аудіюванні, читанні, говорінні та письмі.

Шляхом пілотних випробувань якості різних сполучень характеристик пред'явлення матеріалу, що подається через ТЗ, та характеристик очікуваної відповіді були уточнені типи опцій ТЗ, придатних для включення в підсумковий тест навчальних досягнень з 2ІМ, і складені формати цих тестів для різних рівнів володіння 2ІМ. У форматі визначаються частини тесту, типи опцій ТЗ у кожній частині, об'єкт тестування (контент матеріалу) у кожному завданні, характер пред'явлення матеріалу, очікувана відповідь і метод її оцінювання.

Кожен з етапів, що входить до складу алгоритму реалізації тестового контролю, виконує притаманну йому роль для забезпечення ефективного функціонування всієї системи тестування на платформі Moodle. Порядок розташування цих елементів на чотирьох рівнях відображає ступінь впливу на них зовнішнього середовища, яким для системи тестового контролю виступають загальна система навчання 2ІМ разом із системою нетестового контролю, а також сфера державного регулювання у галузі вищої освіти [3].

Головною метою системи дистанційного тестового контролю є управління навчальним процесом в оволодінні студентами ПОКК2ІМ шляхом оперативного отримання об'єктивних і надійних даних про успішність, чи неуспішність перебігу навчального процесу та ступінь ефективності досягнення головної мети навчання – практичного оволодіння студентами 2ІМ як засобом усної та письмової комунікації в різних видах мовленнєвої діяльності на рівні вимог державної програми та міжнародних освітніх стандартів. Основними цілями комп'ютерного тестового контролю є визначення рівня навчальних досягнень майбутніх туризмознавців в оволодінні 2ІМ по завершенні конкретного періоду навчання. Такими періодами навчання є практичне заняття з 2ІМ або окремих етапів цього заняття, серія практичних занять у межах окремої теми (тематичного циклу), навчальний модуль, семестр, навчальний рік, рік вивчення 2ІМ.

Висновки. На основі аналізу наукових джерел ми здійснили розробку концептуальних теоретичних і практичних положень щодо забезпечення ефективного управління процесом навчання 2ІМ шляхом упровадження в практику формування ПОКК2ІМ надійного засобу вимірювання та об'єктивного оцінювання рівня навчальних досягнень майбутніх туризмознавців відповідно до програмних вимог нелінгвістичного ЗВО. В залежності від цілей тестовий контроль на платформі Moodle за умов навчальної автономії має виконувати різноманітні функції: управляючу, мотиваційно-

орієнтуючу, контролюючу, констатуючу, оціночну, навчальну, освітньо-виховну, розвиваючу, коригуючу, прогноуючу тощо.

Відтак, для успішної реалізації визначених функцій тестовий контроль на платформі Moodle упорядковується за алгоритмом з чотирьох етапів на основі принципів: автентичності, наступності й практичності тестування; об'єктивності результатів; таємності тесту; врахування вікових психологічних професійно орієнтованих особливостей тестованих; врахування попереднього досвіду тестованих виконання тесту з першої ІМ. Врахування взаємодії складників процесу тестування на платформі Moodle при розробці тесту з другої ІМ, що забезпечує придатність тесту для використання в системі тестового контролю ПОКК2ІМ у межах навчальної автономії, можливе за умови складання тесту за запропонованою авторською технологією, яка описується нами через призму поєднання продукту та процесу діяльності розробника тесту. Категоріями продукту виступають проект тесту, матриця тесту й опції ТЗ, реальний тест; категоріями процесу – якісний і кількісний аналіз тесту, пілотування тесту, його корекція і складання остаточного варіанта.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в дослідженні проблеми поточного, тематичного, рубіжного тестового дистанційного контролю у формуванні ПОКК2ІМ на різних ступенях навчання у нелінгвістичному ЗВО за умов автономії навчання та визначення мінімально прийнятних показників якості відповідних тестів на платформі Moodle, ступеня стандартизованості різних видів тестів навчальних досягнень на платформі Moodle, модифікації якісних характеристик дистанційного тесту в залежності від ступеня його дискретності–комунікативності, дослідження сили впливу різних чинників на успішність виконання дистанційного тесту за умов автономного навчання, створення банку опцій ТЗ для стандартизованих тестів навчальних досягнень з 2ІМ, валідації критеріальних рейтингових шкал для оцінювання відповідей тестованих при виконанні ТЗ в продуктивних видах мовленнєвої діяльності тощо, чому й будуть надалі присвячені наші публікації.

References

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / пер. з англ. О. М. Шерстюк; наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
Zahalnoievropejski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment]. (2003). Kyiv, Ukraine : Lenvit.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: [підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів] / [Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.]; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice]: [pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv] (2013). Kyiv, Ukraine : Lenvit.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. URL: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf.
Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky [National Strategy of Development of Education in Ukraine for the Years of 2012–2021]. Retrieved from http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf.
4. Окопна Я. В. Зміст формування німецькомовної професійно орієнтованої компетентності у говорінні та письмі майбутніх туризмознавців: предметний аспект. *Вісник КНЛУ: Серія: Педагогіка та психологія*. Вип. 16. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2017. С. 103–121.
Okopna Ja., V. (2017). Zmist formuvannja nimeckjomovnoji profesijno orijentovanoji kompetentnosti u ghovorinni ta pysjmi majbutnikh turyzmознаvciv: predmetnyj aspekt [The Content of Forming German Language Professionally Oriented Competence in Speaking and Writing of Prospective Tourism Managers: Subject Aspect]. *Visnyk KNLU: Serija: Pedagoghika ta psykholohija – Bulletin of KNLU: Pedagogy and Psychology*, 16, 103–121.
5. Петрашук О. П. Комунікативна спрямованість специфікацій тесту з іноземної мови. *Гуманізація навчально-виховного процесу: Наук.-метод. збірник / За загал. ред. Легенького Г. І. та Сипченка В. Т.* Слов'янськ: ІЗМН–СДПІ, 2000. Вип. VII. С. 69–78.
Petrashhuk, O. P. (2000). Komunikatyvna spriamovanist spetsyfikatsii testu z inozemnoi movy [Communicative Orientation of FL Test Specifications]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu – Humanization of the Educational Process: Nauk.-metod. Zbirnyk*, 7, 69–78.

6. Рамкова програма з німецької мови професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / Аззоліні Л. С., Амеліна С. М., Гаманюк В. А., Жданова Н. С. Київ: Ленвіт, 2014. 136 с. *Ramkova prohrama z nimetskoi movy profesiinoho spilkuvannia dlia vyshchых navchalnykh zakladiv Ukrainy [The German-language Framework for Professional Communication for Higher Education Institutions in Ukraine] (2014). Kyiv, Ukraine : Lenvit.*
7. Okopna, Ya. (2017). The Results of Experimental Research Study with the Author's Course «German after English 4» for Future Managers in Tourism. *Proceedings of the International Scientific Conference "Topical problems of modern science" (June 16, 2017)*. Founder: Research and Scientific Group – Humanska 8, Warsaw, Poland. Vol. 5. Pp. 45–50.

Okopna Ya.

ORCID 0000-0001-9549-4637
Scopus Author ID: 57216488876

*Ph.D. in Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of Professionally-oriented Foreign Languages,
National University for Food Technologies
(Kyiv, Ukraine) E-mail: jana.okopna@gmail.com*

THE CONCEPTUAL PRINCIPLES OF FORMING FUTURE TOURISM MANAGERS' PROFESSIONALLY ORIENTED GERMAN-SPEAKING COMPETENCE

The article's purpose. *The article focuses on the problem of independent mastering German business writing and oral communication by future tourism managers with the use of distance technologies.*

The Methodology. *Independent mastering German business writing and oral communication by future tourism managers with the use of computer tests required profound analysis of scientific literature and substantiation of theoretical and practical relevance of the use of distance computer testing technologies on the Moodle platform.*

The Scientific Novelty. *The aim and content of testing strategy have been determined and specified; the advantages of distance testing have been determined; psychological, didactic and methodological backgrounds of independent mastering German business writing and oral communication by future tourism experts with the use of distance computer testing technologies have been described.*

Conclusion. *On the basis of theoretical analysis of the psychological-pedagogical scientific literature, psychological and didactic-methodological prerequisites for independent mastering of German-speaking business written and oral communication with the use of remote technologies are determined. Within the research the testing strategy has been selected. The testing process model for independent mastering German business writing and oral communication with the use of electronic tests have been presented. The effectiveness of the suggested technology has been proved of, methodological recommendations as for independent mastering German business writing and oral communication with the use of distance technologies have been developed.*

Key words: *distance learning, second foreign language, foreign language communicative competence, computer testing, future tourism managers.*

Стаття надійшла до редакції 14.11.2020

Рецензент: **О. Б. Бізич**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри методики викладання іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій Київського національного лінгвістичного університету